

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
26 Septembrie st. v.
8 Octombrie st. n.

Ese în fie-care duminică.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 39.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

O rugăciune.

— Novelă. —

De Carmen Sylva.

(Urmare.)

Raoul era foarte iubit în oraș; dănsul era atât de compătimitor și știea atât de bine să mângâie pe suferitori. Melancolia ființei sale îl făcuse tot mai atrăgător. Dar nicăieri nu rămânea timp mai îndelungat, decât ce era necesariu. La bunica mergea atât de rar, precum numai era cu putință, pentru că se temea a rentelni pe Editha. Dar și ea numai atunci se ducea acolo, când era silită, căci atât Berthalda, cât și bunica o primiau foarte neprietenește. Dar tocmai astăzi veni și se nroși foarte, când află cine sunt de față. I-ar fi plăcut să se întorcă din prag, dar bunica era veselă d'ă pute găsi printr'ensă o scutitoare de treznet și o chemă la sine.

— Astăzi Berthalda și eu n'amă fost chiar de aceeaș părere, — duse bătrâna ghimpător, — și acuma iubita mea fiică să fii judecătoare între noi!

Berthalda înroși, pe când Editha deveni palidă; Tassilo ascultă cu luare aminte, Raoul resuflă mai iute și își închise buzele.

— Berthalda îmi face imputare, că pră am nădărit-o și astfel am făcut-o necapabilă de viață; dar eu totdeauna am fost de aceea părere, că iubirea e atât de necesarie unei ființe tinere, ca rața de sôre pentru floare. Firește, prin această nimene nu înveță să fie ascultătoare.

— Ascultarea totdeauna e grea, — duse Editha.

— Mai ales de cumva părinții noștri nu se înteresază de simțirile noastre, — adause Tassilo în ton cam tremurător.

— Berthalda susținea, că eu n'aveam să me interesez de sentimentele ei.

— Acesta probază, — răspuse Tassilo, — că dta încă nu cunoști sila și cât de bine ț-a fost.

— Mai totdeauna numai atunci observăm, când e târziu, ce bunătate au voit să ne facă părinții, — grăi Raoul.

— Dar totuș trebuie să trăim viața aceea, ce noi ne-am pregătit, — duse Tassilo.

— Va să zică, noi cât trăim ne supunem cutărei puteri, fără ca să șcim unde vom ajunge. Și ferice de acela, care poate să rămână 'n liniște, — duse Raoul sculându-se, apoi salută și se depărta.

La câteva zile Tassilo ierăș urcă treptele de piatră. Inima lui palpită ferbinte, ier fruntea-i era acoperită de gânduri. El voia să aducă părintelui său jertfa

grea și avea să cêră mâna Berthaldei. Dar la ușe, care era între-deschisă, se opri, căci auți vocea ei naltă și violentă.

— Tu, tu l'ai întors de cătră mine, căci mie mi-a fost el destinat de cătră părinții lui și ai mei; dar tu a trebuit să întrevii cu glasu-ți plânzător. A trebuit să plângi înaintea lui, spre a-l mișcă: a trebuit să leșini, pentru ca să-l sparii și să-l faci gelos, de cumva ômenii dic, că ești îndrăgostită de Raoul! Tu ființă fără rușine! Cine știe ce beutură fermecătoare i-ai dat, să-și uite de mine, strigôia neagră și să se 'namoreze de obrații tei de păpușe! Pe câți tineri mai vrei să-i scoți din minte, spune-mi, să-i pot face atenți!

— Dar — plânse Editha — știi bine, că voiesc să fii călogărită.

— Știu că mințesci cu această față blândă a ta; știu că te faci sfântă, numai ca eu să apar înaintea lui cu atât mai selbatică; știu că i-ai cucerit inima și că dănsul nu va mai fi nici odată al meu.

— Dar eu abia vorbesc cu dănsul.

— Chiar aceea îl iriteză mai mult, că ești atât de rece. Eu vêd foarte bine, căci iubesc. Dar tu nu vei iubi nici odată, tu nici nu știi iubi; nu știi ce este suferința, tu netrebnică mădărită! Veți, eu m'aș pute aruncă la piciorul lui, ier tu nu ț-ai mișcă nici mâna pentru el. Eu aș lăsă să fii tăiată în bucăți pentru el și tu l'ai lăsă să môră pentru tine, fără să-ți miști capul intr'acolo. Înțelege-me, Editho, eu sunt deprinsă să-mi vêd tôte realizate ce vreu, mai bine te-aș prepădi, decât să-ți cedez!

Tassilo lăsă din mână incuietorea, pe care se rădēmă pân'atunci mâna lui și fugi pe trepte 'n jos.

Cu cea mai mare iritațiune intră la mama Edithei:

— Nu mai este iertat să-ți trămiți fiica la Berthalda. Acolo dēnsa se tratēză rēu și se ofensēză, și eu nu voiesc ca inima ei curată să se calumnieze. Îți dic dtale, eu nu voiu suferi această.

Femeia surise fin, se aplecă mai aprôpe spre furcă, par că s'ar' fi innodat firele pe fus.

Berthalda auți pașii pe trepte și aruncă iute o privire pe ferestă. Ea deveni palidă ca môrtea.

— El a fost aice și a auțit tôte. Sunt perdută! — șopti ea răgușită.

Și în momentul următor mânilor ei se aflau pe umerii Edithe și scuturară pe asta atât de violent, încât mai că ameți.

— Ah! lasă-me! — strigă asta, — dar nu vrei să creți, că m'aș bucură mult, decumva ați fi logodiți?

— Promite-mi, că vei răspunde „ba”, când dănsul te va peți!

- Numai de mi-ar fi iertat!
- Fă, ș-atuncia te voiu crede.
- Nu pot. Nu-mi este iertat.
- Vicléno!

— Aș dori să fiu aceea! Aș dori să-l iubesc, ca să pot renunța pentru tine!

— Așa dar nu știi ce este amorul! Tu față frică și ochi fățarnici! Aș fi în stare să te nădușesc, într'atâta te uresc!

Editha tremură 'n tot corpul seu, căci privirea care 'nsoția acele cuvinte, era atât de selbatică, ca și când între amenințare și executare n'ar fi de fel un interval.

Atunci intră bunica, privi cu mirare cele două fete și duse :

— Am creșut, că Tassilo este aici. L'am vădit vinind.

— Te înșeli, bunico, el n'a fost aici, el tocmai voiește să peșcă pe Editha și Editha se duce acasă, la mirele seu. Adio mică Edithă! S'ai noroc și 'ntr'un cés bun!

Și dēnsa îmbrățișă atât de 'nfocat pe amica sa, par că voia s'o nădușcă; o sărută par că voia s'o mușce, apoi o 'mpinse pe ușa afară.

Atunci alergă în odaia sa, se aruncă în pat, mușcă perinele, își smulse părul și în durerea sa începî a țipă.

Apoi apucă să riță, amenințând cu pumnul, murmură cuvinte nebune, și strigă ierăș.

În sfērșit sări în picioare, își arangia părul și rochia, se duse la bunica sa, pe care o delectă cu cele mai nebune glume.

Editha se coborî încet pe trepte. Ea fu silită să se proptescă mai de multe ori de casă, atât de slabă era. Apoi porni cătră casă făcēd încungiurul cel mai mare.

— Raoul! Raoul! — șoptia ea neaușibil.

Înainte fusese o plōie scurtă, aerul era nădușitor, între petrele pardoselei se aflau niște bălți mici; ea fu silită să-și redice cu mâna rochia și să pășescă cu luare aminte, în mijlocul stradei, căci toate terasele și streșinele picurau. Trecătorii se uitau cu plăcere după frumoșă copilă.

O bătrână din pōrta sa o salută astfel :

— Noroc să-ți deie Dumneșeu pe calea-ți, frumoșă fecioră!

— Ah! Barbară! eu aș dori să fiu în locul dtale.

— Apere-te Dumneșeu, domnișoră! Dar ce rău mare te-a întimpinat?

— Aș dori să nici nu fiu pe lumea acesta.

— Ar fi păcat pentru ochii-ți cei frumoși.

— Nu mi-ai puté da vr'un léc de vrajă, ca să fiu urită și să nu plac nimenuia?

— Nu, domnișoră! Asemene léc încă nimene n'a cerut dela mine! Dar păzește-te, copila mea, căci o mare primejdie te-amenință!

— Pe mine? — întrebă Editha.

— Da, din partea unui preot. Dela preot să nu primeșci nimic!

Editha surise :

— De asta nu me tem.

Salută pe bătrâna, care privi încă timp îndelungat după dēnsa, făcēd din cap, apoi porni și mergea tot mai încet cătră casă, până ce câteva picături de plōie nu o siliră să între.

Ea găsi acolo pe Tassilo convorbind cu mare interes cu mumă sa, care tocmai se scolă și ieși din odaie, dar întâiu aruncă o privire aspră pe fiica sa și-și redică degetele amenințător.

Editha voi să mērgă la cadra ei de brodat, dar Tassilo o opri și puse mâna sa pe brodarie.

— Am să vorbesc cu dta, — duse el.

Editha devini foarte palidă și se rădemă de scândura mncată de cari a fereștei.

În momentul acesta fulgerul trezni și un șiroiu de plōie începî să ude strada îngustă. În odaie se făcū atât de întuneric, încât abia se puteau deosebi conturile cuptorului. Lumina murgurie, care pătrundea prin giamurile cuprinse în plumb, înfățișă pe ambii tineri în o lucrōe particularie.

Înimele lor palpitau ferbinte în scurtul interval produs prin un fulger și o detunătură ce-i urmă.

— Me tem, că voiu apără nestatornic înaintea dtale, — începū Tassilo, — decă voiu vorbi despre amorul meu vechiu și adānc pentru dta; de oră-ce pān'acuma m'ai cunoscut ca pe mirele destinat alteia. Am meditat destul, și ceea ce eu astăzi am aușit fără voia mea, mi-a dat boldul decidētor spre a face un sfērșit luptei mele grele. Voiam să implinesc dorința părinților mei, voiam să-mi nimicesc înima; dar ei nu-mi pretind acēsta jertfă. Eu nu pot să sărut gura aceea, care rostescē cuvinte de acele.

În momentul acesta ierăș fulgeră, apoi tună înfricoșat.

— Și — încheiă Tassilo — înima mea e a dtale, numai a dtale, de când te-am vădit.

— Dar Berthalda e mult mai frumoșă decât mine, mai cu minte și mai...

Ea voia să dică „bună”, însă nu putea.

Editha vorbiă așa de 'ncet, încât Tassilo trebuia să se aplece aprōpe de ea, ca în susurul mare al ploii s'o pōtă aușii.

— Ești nedrept și față de Berthalda și față de mine. Ai vădit numai violințele sale, și nu știi cât de mult suferē ea.

— Am vădit altă ființă suferind așa, încât aș fi fost în stare să cad în genunchi înaintea ei și s'o ador ca pe un ānger.

Editha își redicā mâna respingāndu-l.

— Nu vreu să me 'mbulzesc în sanctuarul înimeii dtale, pe care-l păzești atât de strict și vergur. Iertă-mi numai atâta, ca să pot aședă mâinile mele sub pașii dtale, să te 'nvēț a fi fericită! Eu nu cer nimica, chiar nimica, decât ca să-mi fie iertat a te iubi.

— Dar acolo, — respunse Editha redicāndu-și mâna tremurătoare, — acolo ai ave parte d'un amor nemārginit, de care eu nu pot să-ți dau. Desprețuești o inimă tare, spre a-ți căștigā una slabă.

— Cât de tare e înima slabă, am avut ocaziune să me conving. Și decă te rog, să nu fii mirēsa ceriului, ei a mea; privește acēsta drept jertfă care place lui Dumneșeu și nimic mai mult!

— De cumva numai te-aș puté ferici!

— Lasă fie aceea grigea mea!

— Tradez pe amica mea.

— S'a tradat ea pe sine ēnsași! Me iau fiori de amorul ei, care sēmēnă atât de mult urei, ca vāpă și flacāra. Nu, eu cer numai atâta cât poți să-mi dai, nu mai mult... și așa am să fiu bogat.

Editha își redicā pleopele lāsate 'n jos și-l privi cum privește călugărița bolnavul.

— Îți mulțāmesec pentru acest amor mare, — duse ea. Și decă n'aș fi atât de nevrednică...

— Atunci ai fi a mea! — esclamă el. O fiică mea, copilă minunată! Nu-ți va păre rău.

Ea își plecā ochii, își redicā încet mâna și i-o întinse. El o prinse cu ambele mâni, o strinse la peștii seu, apoi pe buze.

Nici unul nu observă fulgerul care spāriă pe mama, ce tocmai atunci intră.

Tassilo conduse la ea pe Editha și mama plângând de bucurie își îmbrățișă fiica tremurândă, pe când o detunătură grozavă cutremură casa.

Plăia însă se opri la moment, și rațele sôrelui, frânte pe picăturile de plăie din giamuri, straluciau și tremurau în mișcare de colori prin părul Editheii, ca și o aureolă.

„Editha mirésă!“ Acesta șcire se respândi iute în orașul cuprins de mirare, care se deprinse a considera pe Berthalda și Tassilo logodiți. A audit-o și tinerul preot, care tocmai se rentorcea dela o inmortăntare.

El se ncuia în odaia sa și acolo se preumblă în sus și în jos totă noptea. Iși dicea, că asta e un ce natural; Editha trăiește în lume și n'are trebuință să-și ascundă frumșea între zidurile mănăstirii. Pe dânsa n'o apesă nici un păcat al părinților, pentru care ar trebui să espieze.

Dar aceste cugetări filosofice resunau numai ca și în vijelie un depărtat signal de mântuire, când poți să fii de mult nimic, înainte de a sosi la mal. Oh! de ar pute să zacă în fundul mării! Dar durerea cea mai grozavă este a trăi tot mai departe și a fi silit să treci flămând și sêtos pe lângă mēsa de bucurii a vieții! El se fle mângăierea și scutul tuturor ômenilor, pe când ênsuși se simte atât de neputincios! Ce avea să dică altora, când el ênsuș suferia atât de grozav, încât eră p'aci să nebunescă! Și se vedea nebul, prins, încatenat, torturat, ca un animal sêlbatic. Fiori reci i treceau prin corp, încât părul i se sculă în cap.

Dar nu! El nu eră încă mort, acesta o resimțiea din suferințele nopților lungi de durere. Somnul îl părăsi cu totul. Flămând se ducea la mēsa și totuș nu putea să mance nici o bucătară.

Odată dișe preotului bêtrân:

— Rôgă-te pentru mine; me tem, că-mi perd mintile.

— Nu te teme! Mintea nu se perde așa ușor, — dișe el vesel, petrecând cu luare aminte pe tinerul.

De atunci bêtrânul îl trâmise adese ori în provincie la botez și la ingropăciune, dar nici odată la vr'o cununie, de cumva putea să evite acesta. Și prin acesta îl siliă a se distrage pe calea lungă prin regiuni frumôse, pe jos sêu călare.

El călăria singur și tăcut; ochii lui treceau nepăsători peste liveți și păduri; numai arare ori părea a-l inveseli câte o flôre, pe care o privia suspinând și bland. Desperațiunea i se prefăcî în melancolie și oboșelă și astfel somnul se rentôrse, ier cugetele nu mai sburau sêlbatic atacându-se unul pe altul, ci făceau aceeași cale lipsită de mângăiere, monotona. Și atâta eră deja un câștig.

Mergând după timp îndelungat odată ierăș la bunica sa, se spăria la revederea Berthaldei. Obrăzii ei deveniră palidii și căduți în lăintru, ochii-i scipiau din gaurele lor, ficsați și mari, ca la începutul nebuniei.

— Ce s'a ales din tine, Berthaldo? — o întrebă dânsul cu ingrigire.

— O strigôie! — respunse ea rișend râgușit, — bêtrână și urită am devenit și rea, și rea, că ênsași bunica se teme de mine.

— Nu ți-i rușine să dici de-aceste?

— Alții ar trebui să se rușineze nu eu.

— Berthaldo, diavolul ș-a întins ghiarele spre tine! Du-te în mănăstire și ascunde-ți ochii, ca aceia să se curățescă ierăș. Contrar, încă pot să-ți vină cugete rele.

— Am și pân'acuma cugete rele, — murmură ea, — mi-ar plăce s'o innăduș; nici nu pot să gândesc la micul ei gât alb, fără ca degetele mele să nu simtă dorul d'a-l inecă.

Raoul se cutremură.

(Va urmă.)

Ce să fie?

e să fie, ce să fie?

Me întreb eu nencetat,
De-a mea dulce veselie
Într'atâta s'a schimbat?

Câmpuri, codrii, riu, vâlcele!
Erați singurul meu dor,
Și în cântecele mele
Ve spuneam cât ve ador!

O! și astăzi nu am pace,
Nu știu ce așa doresc
Și ce am eu nu-mi mai place
Ș-aș dori să nu trăiesc.

Ce să fie, ce să fie?
Me întreb, dar însădar...
Simt o dulce bucurie
Și simțesc un lung amar!

V. B. Muntenescu.

Crucea mică, crucea mare și postul negru dela cruce până la cruce.

Este de însemnătate, cumcă „Tăierea capului St. Ion Botezătorul“ (29 august) o numește poporul român „Cruce mică“, și „Înnălțarea Crucii“ (14 septembrie) o numește el „Crucea mare“, apoi între aceste „Cruci“ pune: Postul negru dela cruce până la cruce.

Postul negru se numește și postul sêc. Prin postul negru se despécătuește sângele, adecă se despécătuește consângenii (rudele, nêmurile) mai de aprôpe unii pe alții. Părinții postesc pentru copii, și copiii pentru părinți; frații pentru frați și surori, și din contra, și așa mai departe până în nepoți. Și muierea pôte posti pentru bărbatul ei, și din contra.

Post negru se numește, pentru că prin el se despécătuește păcatul negru. Păcat negru este acela, când omor părinții pe copiii lor și din contra, sêu omôre muierea pe bărbatul seu și din contra. Păcatul acesta se pôte face cu știința sêu neștiința, d. e. mama a vêrsat din întemplare pe copilul seu apă fiertă, și prin acesta a cășunat môrtea copilului; sêu mama s'a întors în pat durmind greu peste băiatul ei și l'au omorit, sêu l'au aflat mort negru lângă sine, ori născend întru fără-de-legi au lăpêdat copiii, sêu blăstêmul părinților s'au prins de copii, și aceștia au dat de rêu, ori au devenit de vii luați, periți și duși din acesta lume; sêu ôre unul din aci numiții consângeni a devenit innecat ori spêndurat.

Postul acesta ține 17 zile numărând și zilele crucilor. Se postește numai cu pogace, cri turtă de mēlaiu nesărată, cōptă în spuđă. Pogacea ori turtă scōsă din foc, nu este iertat nici a o șterge cu pēna sêu a o tăia cu cuțitul (trebuie frântă cu mâna), căci nu este bine a se atinge de ea cu altă ceva decât cu mâna sa proprie, și este prescriș a o păstră la pământ. Cine nu pôte duce astfel de post greu, numai cu pogace ori turtă de mēlaiu, acelaia este încă iertat a mănca puțină păsule (făsole) galbēnă ulôgă (care nu crește pe țirși) și ceva bôbe de struguri albi. Este iertat numai odată a mănca la diuă, și sub decursul postului trebuie omul postitor să se culce și să dormă la pământ fără a se acoperi cu ceva; sub acest timp muierei postitôre nu este iertat a cunoșce bărbatul, și bărbatul postitor a cunoșce pe muiere. Pe timpul postului în totă dumineca și sêrbătôrea trebuie să mērgă postitorii la

biserică spre a se rugă lui Dzeu pentru iertarea păcatelor.

Postul acesta negru dela cruce până la cruce se postește de regulă numai într'un an, ieră în păcate mari și grele 3 și 7 ani de zile. La capetul postului, adevă în ziua de „Innălțarea crucei“, se duce bărbatul postitor, ori muierea postitoare la biserică, se rogă lui Dzeu, sacrifică colac, struguri, unt de lemn în candelă, și o luminare, apoi se mărturisește și se cuminecă. Trebuie a ști, cumcă acest post după credința poporului, are mai mare putere intru despăcătuire și curățire decât toate celelalte posturi.

Acest post se vede a avé originea sa, după cum spune Eva Mosórca din Ciclova română, în următoarea istorie :

A fost o mamă, care avënd o fétă mare, a mēnatu-o pe acēsta cu urceorul spre a aduce apă dela isvorul din marginea satului. Dar fiica fiind desmerdată și neascultătoare, nu a vrut să asculte pe mamă-sa. Acēsta în necasul sufletului ei punēnd blăstēme pe capul fiicei în urmă a și datu-o necuratului (diavolului). Mai târziu presocotindu-se fiica și vēdēnd, că a supērat pe mamă-sa, totuși a luat urceorul și-a plecat la apă. După ce a implut urceorul și s'a întors spre a plecā pe cale acasă cu apa, dēnsa ca din ceriu cautā : se pomeni cu un fecior mândru și frumos dinaintea sa (erā necuratul, diavolul), care începū a o mǎguli și băia în feluri de moduri spre a căstīgā plăcerile ei. Fiica necugetānd la nici un rēu, se amagi și se aprinse de dor cătră fecior, la sfăturile acestuia se invoi, se urmeze dēnsului, și se mērgă cu el la casa și binele lui, spre ai fi de soție. Astfel au mers ei cale îndelungată mai multe zile, până ce au ajuns într'o pădure și țēra întunecată, unde erau și curțile feciorului frumos.

Acolo aședēndu-se și locuind, în urmă a cuprinsu-o pe fiica dorul de părinți. La cererea ei, spre a merge intru cercetare să vēdă părinții, neinvoindu-se feciorul frumos, a început fēta a se intristā și a se vesteđi. Intr'una din zile ducēndu-se feciorul frumos ierā de acasă, fēta s'a scoborit și s'a preāmbat jos prin avlia (oborul) curtei. De odatā aude fiica într'o chilie din cele de din jos, cumcă flueră ore-cine a jale, aceea ce erā dēnsului necunoscut până aci; a deschis ușa la acea chilie și vēdēnd în lăuntru un păpucariu, care cosā la păpucci, l'au întrebat că ce face el aci și pentru ce flueră el așa de jale? El a respuns : aceea ce faci tu aci la acēsta curte fac și eu. Trebuie să ști, că stăpānul nostru este necuratul, și noi sūntem de vii răpiți de el din lumea cealaltă : tu pentru blăstēmul mamei, și eu pentru al tatā-lui.

La acēsta descoperire tare s'a turburat fēta. Apoi întrebānd dēnsa, cum ar putē ei să se scape de acolo, a respuns păpucariul, că pentru ea este încă mântuire, de ore ce-i trăiesc părinții și consāngenii mai de aproape, și pot să o postēscă cu postul negru dela cruce până la cruce, fiind că numai prin acela se pōte despăcătui și se pōte rumpe puterea necuratului peste consāngeni, și sufletele lor apucate în mǎnile sale. Ierā pentru mine, adause păpucariul cu intristare, — nu este mântuire, căci eu nu am în viețā nici părinți, nici consāngeni mai de aproape cari se me despăcătuiēscă prin postul negru dela cruce până la cruce.

După acēsta vēdēnd fēta tot ole cu gură în jos giur impregiur pe lângă pāretele chiliei (sobei), a întrebat pe păpucariu că ce va să dīcā atātea ole în chilie sa, și pentru ce sūnt puse cu gura în jos; i-a respuns păpucariul : că sub acele ole sūnt închise sufletele omenilor răpite de necuratul, apoi rēdicānd o olă, a sburat de sub dēnsa un fluture alb și frumos, care fluturānd prin chilie, în urmă ierā l'a băgat păpucariul

sub olă (acele suflete în formă de fluture erau incredințate păzirei sale). Păpucariul a respuns, că și acele suflete încă se pot mântui prin postul negru dela cruce până la cruce.

La aceste știri s'a intristat fēta și mai tare, și venind feciorul frumos, adevă necuratul acasă, a început dēnsa a plānge și necontentit a cere dela el, să o ducă încă odatā la părinți spre revedere, căci altmintrele ea mōre de dorul părinților. În urma urmelor ne avēnd necuratul ce mai face, vrēnd nevrēnd s'a invoit, dar numai sub acea condițiune, cumcă fēta să ședā la părinți numai un pătrariu de oră, și apoi ierā să vinā inapoi cu el la curțile sale, căci la din contra va fi rēu de ea.

După acēsta plecānd ei pe drum au ajuns la un riu cu apă mare, aci a dīs necuratul cătră fēta să trecā peste apă, la ce respundēnd ea că nu pōte trece, fiind că este apa mare și se innēcā, atunci a dīs necuratul să se întōrcā ea (fēta) cu spatele cătră riu, ierā el aplecāndu-se a dīs să se punā după cap la el, căci astfel o va trece el peste riu. Dīs, făcut !

După ce a trecut astmod necuratul pe fēta peste riu (cautānd dēnsa inapoi ierā nu înainte), când de dincolo de riu a scoboritu-o necuratul de după capul seu, de odatā se pomeni fēta că a perit riuul și ea se aflā în apropiere de casa părinților ei.

Ajgēnd aci i-a spus necuratul să intre la părinți, dar precum e legătura între ei numai pe un pătrariu de oră, rămānēnd el afarā.

Când a intrat fiica la părinți, a început a plānge de bucuria împreună cu părinții, încāt hēta fiică suspinā plāngēnd. „Mamă! Mamă! din blăstēmul teu am ajuns eu de vie în mǎna necuratului; el este afarā și așteptā după mine; am voia a petrece la voi numai un pătrariu de oră, și ierā trebuie să me întorn cu el în țēra lui. Dar ve spun iubiților părinți, să me postiți anul viitor postul negru dela cruce până la cruce, căci după cum mi s'a spus acolo în țēra lui, numai prin acest post din partea vōstră, me pot scāpā de el“. Apropiāndu-se timpul, intru plāngeri peste plāngeri durerōse s'a despărțit fiica de părinții ei și ierā s'a reintors cu necuratul în țēra sa și la curțile sale.

La an după acēsta postind părinții pentru mântuirea fiicei lor postul negru dela cruce până la cruce, și la „Innălțarea Crucii“ făcēnd jertfā în biserică și cuminecāndu-se, de odatā a simțit necuratul acolo în țēra sa, că a perdit puterea peste fiică, a început a o injurā, pentru cuvēnt că cine i-a spus ei și părinților ei, ca să o postēscă postul negru dela cruce până la cruce, spre a se scāpā de el; și cu acēsta a dat drumului fiicei, și dēnsa s'a întors ierā inapoi la părinții ei, mulțāmīnd lui Dzeu pentru că a scāpat de rēu.

Acest „cult de cruce“ se vede a fi forte vechiu la Romāni, fiind că crucea a fost încă la păgāni înainte de Cristos, în mare venerațiune și aplicațiune, și acēsta pentru construcțiunea ei matematică. Agrippa : Philosophia occulta tom. 2 cap. 23 dīce despre cruce următoarele : „Egiptenii și Arabii ascriu (atribuesc) crucei cea mai mare putere; ei socotiau crucea ca putătoare cea mai puternică a tuturor puterilor cereșci și spirituale, fiind că crucea între toate este cea mai regalată figură, de orece cuprinde în sine patru cardinale drepte, și formēzā propunerea primā a suprafēței dreptlungime și lățime. După părerea lor crucea s'a născut prin puterea trupurilor cereșci, pentru că puterea autor trupuri e întemeiată pe direptitudinea coturilor și a rașelor, și stelele sūnt atunci mai puternice, când cuprind ele cele patru cardinale puncte ale ceriului, și formēzā o cruce prin trāmiterea reciprocā a rașelor lor. Preoții egipteni au primit de loc la începutul religiilor lor, crucea între literile sante și ca simbol a unei

A adormit.

vieți fătore fericite. „Crucea“ a fost formatată și pe peptul lui Serapis, și a fost și de Greci ținută în mare venerațiune. Românii numesc pentagonul grecesc (Fünfeck germ.) „cruce îmbinată“, care numire e de admirat, pentru că arătă înapoi la o străvechime de mii de ani, mai vartos când socotim cele ce dice Agrippa și despre acesta cruce. Jidovii au „crucea îmbinată“ desemnată pe vestmintele din sanctuariul (altariul) lor. Împăratului Constantin cel mare i s'a arătat pe ceriu „Crucea“ ieră lui Antioch „Crucea îmbinată“. Nork: Etymol. symbol. mythol. Real-Wörterbuch, Stuttgart 1845 tom. 4 p. 224 arătă, cumcă crucea îmbinată este: signum et principium omnis creationis, adecă: semnul și principiul a întregii creațiuni. Tot Nork, opul citat tom. 2 pag. 387 sub „Kreuz“ demustră, cumcă „crucea“ a fost încă la păgani simbolul tuturor „șeilor de sôre“, și cumcă tot orientul a întrebuintatu-o ca semn de mântuire și de fericire. Apoi tot Nork: Mythologie des alten und neuen Testaments, Stuttgart 1842 tom. 2 pag. 213 și 281 încă documenteză cumcă „crucea“ a avut un înțeles mistic și la păgani înainte de Cristos.*

Se înțelege de sine, cumcă crucea prin patimile lui Cristos pe dânsa, s'a sântuit la un grad forte înalt, și s'a spiritualizat prin credința creștină la un grad ne mai pomenit, făcător de minuni. Cine voieșce a șci ceva mai de aprôpe despre puterea mistică a crucei în creștinătate, despre înfrângerea puterii demonilor (duhurilor necurate) printr'ênsa, precum și despre puterea ei contra celor îndrăciți (demoniaci), acela studieze mai de aprôpe pe Görres: Christliche Mystik, Reoensburg 1879—80 tom. I p. 36, tom IV p. 86 și 350.

Din cele dișe până aci despre însemnătatea crucei, ne putem esplică și causa pentru ce s'a pus „postul negru“ între cele două cruce mântuitoare. Asprimea postului se pôte dejudecă din mărimea păcatului, căci este păcatul în sângele propriu. Timpul acestui post stă în strinsă legătură cu cultul șeilor de sôre (solari) din Orient. Popôrele din Orient au serbat începutul anului, adecă: Dies natalis solis invicti (diua nășcerii sôrelui neinvins) în ecvinocțiul de tómnă, care cădea cam pe acest timp (înainte de precisiunea ecvinocțiilor), adecă când resăria eliacalice „constelațiunea șerpelui“ împreună cu „constelațiunea cumpenei“, și când au serbat și Jidovii anul nou al lor, împreună cu sêrbătôrea de despécătuire, de împăcare (Versöhnungsfest (germ.), cunoscută prin postul seu cel aspru. Tot pe acest timp au serbat și Indienii lui Visnu o sêrbătôre mare. (Nork: Etym. symb. mythol. Real-Wörterbuch 1843 tom. 2 p. 42.)

Simeone Manguica.

To a s t.

În miêd de nôpte singur
La mėsă banchetez,
Ș-a spiritelor glôte
Ca ôșpeți invitez!

S'adună din departe
Demoni și mici strigoi,
Ne prindem frați de cruce
Și 'n bine și 'n nevoi.

* Din cultul acesta al „crucei“ încă la păgani înainte de Cristos, se vede cât de tare rătăcesc toți acei, cari cred cumcă „Fărtatul și fărtăția de cruce“ a Românilor este o instituțiune urdită de pe timpul creștinătății.

De deci de ori pocalul
Cu dulce eu golesc
Ș-ascult cu bucurie,
Satanii cum horesc!

Strigoi saltă 'n horă
Pe lângă mēsa mea,
Eu torn, umplă pocalul
Și 'ncep a închină:

„Trăiescă ea! ce-odată
Cu dulce m'a iubit,
Ier ași îmbrățișeză
Pe alt nefericit!“

Demonii 'nhôlbă ochii,
Ce scapără schintei,
În hohot rid de mine.
Eu tac și rid cu ei!

T. V. Păcățian.

Suvenirii și notițe de călătorie.

(În Transilvania, România și Dobrogea.)

(Urmare.)

XLVII.

Las sê urmeze aci și un scurt estras din a două publicațiune, a dlui Schram, mărginindu-me numai la cele importante momente. Din acestea vom cunoșce judecata și părerea străinilor față de Sinaia.

„Când sê sosim la gara Sinaiei, nu vedem mai nimic din poziția cea încântătoare și din edificiele pompoșe ale Sinaiei, pentru că acesta zace mai adânc în vale la piciorul terasei pe care se resfăță Sinaia. Privirile nôstre sânt cuprinse aceea puțină vreme numai de pădurea cea plăcută precum și de executarea cea frumoșă arhitectonică a edificiului de stațiune. Ajungând pe terassă, privirea nôstră întâlneșce o iconă surprindetore. Din natura selbatic-romantică a unei văi acoperită cu pădure și încununată de munți ne treșim de odată transpuși între stabilimentele pompoșe și artificioșe ale vieții moderne de cultură. Înaintea nôstră se află printre grădini frumoșe diferite clădiri tôte executate cu un gust forte plăcut, deadrêpta se redică villa dlui Ghica, clădită în un frumos parc în stil elvețian, lângă acesta otelul cel vechiu tot în stil elvețian, ier lângă otel se află salonul de lectură lucrat forte gustuos din lemn înainte căreia se află pavilionul de musică acoperit cu coperiș japanesian în care cântă în fie-care sêră musica pe cât timp se află curtea regêscă în Sinaia. După aceea urmêză scaldă cea nouă în stil oriental cu trei turnurele frumoșe ale cărui acoperemânt de metal alb străluceșce până în depărtări mari la rații sôrelui de diminêță, pe când înainte a acesteia sare apa unei fântâne cu cinci brațe, a cărei ruți mijlocii se înalță până la 20 metri. De acesta scaldă este despărțit prin un frumos parc Otelul nou în stil elvețian și edificiul postal în stil romanic, apoi confeteria și scaldă cea vechie și în urmă vilele, Fes-toriu, Florescu ș. a. Vis-à-vis de acestea se redică otelul Garni în stil de renaissance cu 160 camere care este forte des căutat de călători.

„Deasupra acestor stabilimente și întocmiri se redică pe o terassă mai înalță mănăstirea cea vechie a Sinaiei cu 2 biserici și cu 2 cūrți dintre cari o curte se foloseșce de Suverani, până la terminarea palatului, pentru reședință de vêră. De aci spre mēdăși urmêză un șir de circa 60 case, edificii pompoșe și case de cetățeni, cele mai multe executate în stil elvețian, încât

străinul se crede a fi deodată transpus în un oraș mare, care însă nu e compus din case îndesate, ci numai din grupe constatătoare din cele mai frumoase edificii și grădini.

„Astfel vedem cumcă în un loc, unde numai de câțiva ani erau numai păduri dese, în al căror mijloc se află o mănăstire, astăzi vedem redicat un oraș ca prin farmec carele prin poziția sa sănătoasă și romantică servește de scop al călătoriei turiștilor tuturor țărilor și locul ae petrecere cel mai plăcut pentru nobilimea țării.

„Însă viața este mai vivace în Sinaia în o frumoasă sărbătoare de veră, când poporul român îmbrăcat în haine sărbătorești se amestecă cu străinii.

„Atunci se aud mai toate limbele europene și se pot admiră diferitele porturi între cari cu deosebire costumul încântător al Româncelor, care îl pōrtă și Regina împreună cu damele de curte. Icoana cea mai atrăgătoare ni o oferă hora, un joc național românesc, la care se adună mari și mici în duminici și în sărbători după amezădi pe o piață în liber sub mănăstire. La acest joc participă adese ori și Regele cu suita sa apoi aristocrația și se caracterisază prin aceea cumcă se împreună în părechi apoi se prind de mâni și formeză un cerc mare, în al cărui centru cântă musica, după a cărei tact jucătorii se mișcă în sărituri.

„Poporăciunea Sinaiei o compun în majoritate predominantă Români; dar se mai află mulți nemți, ovari și țigani. Peste tot țeranul dela Sinaia este în portul seu frumos, o figură imosantă, ier în casă este curat și iubitor de ordine; țeranul este temetor de Ddeu și urmeză cu totă rigorea prescriesele bisericeii sale gr. or. Industria și comerciul sânt restrinse la producerea și vinderea de materiale brute pr. lemne, scânduri, petrii, var, apoi vite, lână, brânză și lapte, cari sânt și articlii de esport, pe când împōrtă tot felul de produse de dinafară.

„Când ne luăm remas bun dela Sinaia și dela ținutul ei atât de romantic și ne întōrcem la Brașov pe unul din trenurile ce umblă zilnic, pozitiv ducem cele mai plăcute impresiuni ce ni-au făcut valea Prahovei atât de avută în frumseți naturale și cu deosebire atât de frumoasă Sinaia, adevăratul oraș de vile, reședință de veră înfloritoare a Regelui României“.

Vorbind despre Sinaia ca reședință a Suveranilor României și povestind despre virtuțile ambilor, acești dragălași Suverani, ar rămâne o lacună prē mare în această modestă scriere decât nu aș face amintire de o particularitate a M. S. Reginei Elisabeta, prin care se innalță peste toate suveranele europene. Această particularitate a Reginei Elisabeta este meritul câștigat pe terenul literaturii și în speție a literaturii române. În istoria literaturii are deja o frumoasă pagină. Scrierile ei publicate în mare parte sub nume anonim, Carmen Sylva, au găsit aprețările cele mai simpatice din partea tuturor scriitorilor mai însemnați. Nu numai foile și revistele literare românești, dar mai toate revistele străine mai însemnate s'au ocupat de aceste eminente lucrări. Aprețările străine s'au tradus și publicat și în foi românești. O aprețare însă publicată de cătră dr. F. H. Otto Widdigen în „Literarischer Merkur“ nr. 7 din 1882, nu am aflat nicăire publicată și în românește. Cred a nu me fi depărtat din cadrul acestei scrieri, decât voiu cită la acest loc unele din părerile revistei amintite apărute sub :

Carmen Sylva (Königin Elisabeth v. Rumänien) als deutsche Dichterin und als Vermittlerin rumänischer Dichtung in Deutschland.

— Prin voința unanimă a națiunii a fost ales Carol din familia de Hohenzollern în aprilie 1866 și chemat pe tronul României. Cu 26 martie 1881 a intrat Româ-

nia decorată cu corōna regală constituțională în consiliul celorlalte popōre.

Rușii nu au reușit a slavisa principatele Dunărene. Prin muncă intensivă și obositoare ș'a câștigat țera simburile de cultură nouă și elementele libertății politice. Nimene nu se pōte subtrage dela recunoșterea acestor fapte decât și aruncă o reprivire asupra drumului parcurs de țēră. În toate vedem, că lucrază în popor un spirit puternic. Pe câmpul de onore a secerat națiunea cu marinosul ei domnitor în frunte laurii cei mai nevesteđitori.

Limba Românilor este asemenea celorlalte limbe romanice, a limbei franceze, italiene, spaniole, portugese și rătice, o fiică a limbei latine rustice, însă în formările de cuvinte a remas mai fidelă suvenirilor cătră mama latină, decât toate celelalte dialecte romanice“.

Literatura română este una din cele mai tinere în Europa. De și pōte să dovedescă monumente literare încă din jumetatea a două a sutei a XVII, totuș numai în presinte a câștigat o însemnătate pentru literatura lumii. Pe lângă produsele originale, cu deosebire din lirica minunată populară, constă din o mare parte din traduceri din limba franceză, englesă, italiană și germană. În multe privințe a urmat literatura română stelelor conducătoare germane (?) Idilele lui Goethe și Voss ș-au aflat imitatori. Faust a lui Goethe, Wallenstein, Fiesco, Intriga și Amor a lui Schiller; Poesiile lui Goethe, Heine și Lenau s'au tradus de o societate literare din Iași „Convorbiri literare“.

Nu a putut și nu pōte rămâne ca domnitorul țerei însuși nutrit cu științe și idei nemțești să nu aibă însemnătatea cea mai hotăritoare pentru o astfel de influință germană; și deplina desvoltare a tinerului regat va atērnă în mod esențial dela primirea pe viitor a elementului prospet de cultură nemțească față de influința franceză descompunătoare și de suprimătoare de individualitatea poporului.*

În mod mai direct decât Carol a influențat asupra literaturii românești spirituala Elisabeta, Regina, născuta princesă de Wied la 17/29 decembre 1843, cunoscută în Germania de multă vreme sub numele pseudonim Carmen Sylva.

De aci în colo face autorul o analiză a opului Reginei intitulat „Stürme“ care cuprinde 4 romane în versuri. După ce ilustrează prin citate elogiurile ce le face Reginei literatice, trece la rolul ce ș-a luat de mijlocitoare a literaturii române în Germania. În tomul al IX din „Dichtungen des Auslandes“ au apărut anul trecut traducerile ei sub numirea „Rumänische Dichtungen“.

După ce autorul face și aci o scurtă analiză face următoarea încheiere :

„Este un semn frumos pentru înflorirea tinerului regat România, când Regina ei își dă neînterupt silința de a plântă și a cultivă bunurile cele ideale ale României, precum Regele, Domnul poporului, l'au condus pe acesta pe câmpul de luptă la glorie și onore.

„Literatura unui popor este graduatorul cel mai clar pentru capacitatea lui. Poesia română va produce, sub scutul unei poete atât de spirituale precum e Regina Elisabeta, fructe mai nobile și mai cōpte. Însă mijlocitoare a acestui popor în Germania, precum și prin produsele sale proprie,, a împreunat patria ei nouă cu

* Acı mi se pare autorul prē mare neamț prē esagerat și preocupat de fala culturii nemțești. Nime nu trage la îndoielă însemnătatea culturii și științei nemțești, dar de aci nu urmeză ceea ce susține autorul despre cultura franceză, de a cărei influință necum alte popōră mai mici și înapoiate, dar nici chiar nemții nu se pot emancipa.

patria ei vechie prin legături spirituale ce nu se pot desface, ier pentru literatură universală a produs petri noue de zidire*.

XLVIII.

Eră un cés după miédădi când am ajuns la gara dela Sinaia. Ací m'am dat jos și am făcut cunoșcință cu șeful de stație, Constantin Dudescu. carele, spunându-i intențiunea mea de a fi primit de cătră Domnitorul, mi-a oferit cu multă bunăvoință camerele sale pentru a-mi face toaleta de lipsă. Altcum aș fi trebuit să merg în vre-un otel care împregiurare mi-ar fi consumat mai mult din vreme ce imi eră fôrte scurtă, căci cu trenul de persoane ce avea să sosescă îndată după trei césuri aveam să călătoresc mai departe, pentru că la Predeal me așteptau cei doi amici amintiți mai sus.

Însoțit de un servitor dela gară ca conducător, la ôrele 2¹/₄, suiam delul mânăstirei Sinaia. La intrarea în curtea mânăstirei eră garda de onóre, însă nu ca la alte curți postată în sentinele etc. ci feciorii erau comodi, oficerii se jucau de a popicul (cugle).

Un oficer de gardă, al cărui nume cu părere de rău l'am uitat, imi dá informațiunea cumcă „Măria Sa chiar acuma se află la mėsă (dejun)*: dar cu tôte acestea se duce pentru a me insinúa. Eram în o discussiune animată cu mai mulți oficeri din gardă, cari se adunase în giurul meu, când, nu trecuse 5 minute, veni adjutantul Măriei Sale d. major Maghier, fiul bravului general Maghier ce murise nu de mult în Craiova, și me înștiință cumcă Altęta Sa a binevoit a-mi incuviință primirea.

A luat informațiuni despre dorința mea și apoi a făcut raport. Abiă au trecut 2—3 minute când vine un servitor de casă de ai M. S., me invită să intru în salonul de primire unde me așteptă M. Sa și me conduce până acolo.

Trebuie să fac mărturisirea cumcă în acel moment mi se află inima în o mare agitațiune. Și cum nu! numai peste câteva secunde aveam să ved cu ochii mei în realitate pe Domnitorul Carol, aveam să me bucur de fericirea de a fi unul dintre cei puțini Ardeni cari au salutată în persoană pe marele erou dela Plevna.

În salonul de primire se află Altęta Sa și dl major Magher. Întrând aci, m'a surprins simplitatea arangementului, lipsa de lux, precum sânt de regulă saloanele ômenilor mari, și precum me așteptam să aflu și aci. Dar mai mult m'a surprins tractarea atât de afaabilă cu care am fost întimpinat din partea M. Sale.

Abiă fui prezentat prin dl major Magher. când Altęta Sa începú a-mi da întrebări una după alta înainte de a avé eu timp de a-mi dice dicția ce mi-am fost compus, veđi Dómne! mai înainte pentru ca să nu vorbesc nici pré mult nici pré puțin. M'a întrebat de nume, despre escursiunea mea botanică, la ce i-am dat unele informațiuni despre recoltele mele făcute. Prezenția Alt. Sale m'a adus în ôre-care neregulă cu simțemintele mele. Védându-l în persoană, începură a-mi furnică prin memorie tôte scenele dela Plevna, tôte faptele mărețe esecutate de armata română. Me aflam în o ciudată incurcătură precum nu-mi aduc a minte să fi mai fost vre-odată.

Voiam să-mi încep dicția, dar nu-i aflam începutul.

Sânt două momente în viață când omul pôte să devină în stare psihologică afară de calea normală și acele sânt: o supărare séu întristare pré mare ori o bucurie pré mare. În cea din urmă me aflam eu. Eram guvernât de impresiunile unei bucurii și a unei fericiri ce rar se dau în viață. Me aflam în o stare

de care nu-mi puteam da sémă, dar eră cea mai fericită stare în care un vis al meu de mult eră realitate.

Mai târđiu me resolvii a-mi dice dicția cum voui puté, care o reproduc aici așa după cum mi-am notat-o îndată după audință și care este următórea:

„Altęta Regală! Visitând pentru întâie ôră România, nu am putut resiste dorinței mele ferbinte de a me folosi de ocașiunea pentru a vedé și salutá în persoană pe părintele acestei țeri. Súm pré fericit și mulțumitor pentru ocașiunea ce ați binevoit a-mi da pentru a puté salutá în persoană Alteței Vóstre pe bravul căpitan al eroicei armate române și ai aduce omagie mele.

„Tot odată ve rog Altęta Regală, ca să binevoiți a-mi da grația ca să ve prezentez acest exemplar din „Resbelul ôriental ilustrat“, redactat de mine și de colegul meu, dl M. Popu (întru acesta i-am predat un es. din Resb. or. legat elegant), fructul ostenelelor nóstre din doi ani de zile în care ni-am silit să descriem cu tótă fidelitatea și consciositatea tôte faptele belice și cu deosebire cele îndeplinite de brava armată română sub eroica conducere a Alteței Vóstre Regale.

„Ve rog Altęta Regală să binevoiți a primi acest exemplar ca un pré modest semn de innalta mea stimă, iubire și venerațiune ce vi cultivez!“

Altęta Sa binevoit a responde:

„Primesc cu bucurie și mulțumită opul ce mi-ai prezentat și din parte-mi me rog să primești pentru acesta mai târđiu un mic suvenir*.“

A dis că este suprimat de acesta carte, de care n'a știut până atunci. M'a întrebat despre fantânile ce le-am folosit, de cauza pentru ce am lăsat a se tipări în Graz, de cauza procesului avut la tribunalul de presă din Graz, la cari la tôte i-am dat pe scurt informațiunile de lipsă.

I-am povestit despre organizarea gimnasiului superior din Năséud, despre care a arêtat mare interes, și despre care i-am dat informațiunile cele mai detaiate, despre isvórele din care se susține, despre fondurile grănițarești, nașcerea și administrarea lor, despre obiectele și în specie despre limbele ce se propun ș. a.

Tôte aceste au consumat un timp de peste 20 minute, când apoi m'am depărtat, ducând cu mine cele mai plăcute și neuitate suveniri.

Am fost surprins și am admirat afabilitatea și tractarea atât de simpatică amicabile și cuceritóre. Nu este nimic de mirat decât aceia cu cari Alt. Sa a povestit odată, au fost căștigați și cucerți. Nu este de mirat decât Carol a fost în stare să cucerească, să farmece și să entusiasmeze armata încât acesta a făcut minuni. De și numai după venirea lui în România a învățat limba română, dar așa de bine ș-a însușitu-o, încât anevoie poți recunoșce a nu fi Român de origine.

Eșind dela Altęta Sa, m'a petrecut dl major Maghier, cu carele am făcut cunoșcință mai deaprópe. M'a recercat de adresă și de domiciliu și m'a asecurat cumcă prin prezentarea „Resb. or.“ am făcut Alteței Sale R. o plăcută surprinsă.

Oficerii de gardă s'au adunat în giuru-mi pentru a le povestit despre primirea mea, apoi m'au însoțit până la gară unde, știind cumcă la Predeal nu am loc dar nici timp să-mi ieu uniforma pentru drumul de fer din Transilvania, m'am uniformat aci. Domnilor camerađi dela gardă le-a fost mare supriinderea vedându-me că sânt și oficer. Amicabilitatea lor nu avea

* Acest suvenir promis l'am și primit în 1 jan. 1881, a fost Medalia de aur, Bene Merenti cl. I prin brevetul nr. 46.

marginii. Unii îmi făceau imputare pentru ce nu m'am prezentat la Măria Sa în uniformă, alții stăruiau să rămân în Sinaia până la două zile. Puteam să aş fi venit în poziția de a nu le pute respinge propunerea, decât nu eram angajat, decât nu m'ar fi așteptat prietini la Predeal.

Peste scurt sosește trenul. După puțină petrecere pe peronul garei unde am făcut cunoștința și cu alți onorațorii din Sinaia, mi-am luat ramas bun prin o stringere de mână frățească dela toți, apoi am plecat.

La recomandăția șefului de stație, conductorul îmi oferi un cupeu numai pentru mine. Începui a reflecta asupra celor petrecute, a face revistă asupra ținutului atât de romantic. Ca într'un vis am parcurs cei 12 kilometri până la Predeal, unde me așteptau prietini și colegii de călătorie împreună cu un d. prof. din București Tănăsescu.

Aci îmi sfârșesc descrierea călătoriei mele, mai adăugând numai cumcă am călătorit totă noaptea, iar când se făcea ziua am fost ajunși la Giriș, stația mai aproape de Turda. În curtea garei era o frumoasă portă triumfală, o mulțime de inteligență și popor așteptă acolo. Tot din acest tren s'au fost dat jos o mulțime de Români între cari vice-preș. Asociațiunii Iacob Bologa, secret. I. G. Bariț, al II dr. Iosif Hodoș, cassarul căp. Stezar și alții mulți. Dl Simeone Popu a binevențat prin un discurs foarte frumos pe comitet la care a răspuns dl Bologa. La podul Turzii altă binevențare din partea dlui protop. Lugoșan în frunte.

Dar despre adunarea Asociațiunii transilvane nu se ține de aci.

(Încheierea va urm.)

Dr. A. P. Alexi.

Bibliografie.

Răspuns la recenziunea gramaticii limbii române de Nicolau Pilția. (Vezi Familia, nr. 8 și 9 din acest an.)

(Încheiere.)

„Să facem pe fugă și la partea sintactică câteva observațiuni și reflexiuni”, dice dl Silași și afirmă a fi neesact, că propozițiunea: „e constat, că e Ddeu”, ar fi simplă. Eu n'am dis, că e simplă și în capitulul respectiv (XIX) este vorba despre propozițiune în genere și nu despre propozițiunea simplă. Dar abstrașând dela acesta, cuvintele: „esistența lui Ddeu e constatată” nu formeză o propozițiune simplă? s'eu: „e constat, că pământul se înverșează împregiurul s'orelui”, nu conțin aceste cuvinte o propozițiune cu subiectul exprimat printr'o propozițiune întregă: „înverșearea pământului împregiurul s'orelui e constatată”? În capitulul memorat am voit pur și simplu să arăt toate modurile, în câte se poate exprima subiectul.

„Tot așa de neesact e, că la imperativul I în pers. 2 sing. și plur. pronumele nu se exprimă nici odată; pondul vorbirii otăreșce, ca pronumele să se răspice ori ba în cestionatul mod, persoană și număr (pag. 116, ad. 1)”, obiecteză mai încolo d. Silași. Nu știu, de ce se me mir mai mult, de neatențiunea s'eu de neconștința, în care cade dsa, afirmând cele de mai sus. La pagina 26, 1, unde e vorba de pronumele personale, cu privire la exprimarea lor, eu am dis: „decă tonul principal al propozițiunii nu zace pe pronume, acesta poate rămâne neesprimit etc.” Dsa îmi reflecteză, că pronumele personal în cazul citat trebuie să rămână neesprimit. Eu însă aş întrebă, decă în propozițiuni singuratică, s'eu unde substantivul înlocuit prin pronumele personal este mai depărtat, nu este ore permis a roști pronumele ca subiect înaintea verbului de conjug. I, pers. 3 sing. și plur., ieră la celelalte conjug.

pers. 1 sing. și 3 plur. din timpul presinte, apoi în imperfect și în perfectul absolut pers. 1 sing. și plur. și în pre-perfectul regulat pers. 3 sing. și plur. la toate conjugățiunile, fiind egale formele verbului în numitele persoane și timpuri, pentru a delatură neînțelegerea, fără a avé pronumele tonul propozițiunii asupra sa și fără a comite germanisme și galicisme? Tot astfel stă tréba și cu imperativul!

Că verbele: a eși, a se face, a ședé, a deveni, a se chemă ș. alt. s'unt auxiliare (ajutătoare) se pare a fi o noutate pentru d. Silași. Cred bucuos acesta, mai v'ertos, că nu este unicul lucru nou pentru dsa. Aci citez dintre gramaticii străini (latini) pe Carol Schmidt (gram. lat., ed. 5-a, pag. 107, § 165, 1, 2 și 3) și pe Dr. Ferd. Schultz (gram. lat. mare, ed. 6-a, pag. 289, § 240, 2); ieră dintre cei români pe G. I. Munténu (gram. rom. partea sint., ed. 2-a, pag. 4, § 12) și pe I. Manliu (curs. elem. de gram. rom., partea sint., ed. 5-a, pag. 3, nota 1 jos.) Schmidt numeșce verbele latine, cari corespund celor românești aci citate, copulative, ceea ce este identic cu auxiliare. Munténu și Schultz le numesc dependente, ceea ce eu am făcut (pag. 52 și 53, § 48). Căci d'isele verbe nu pot formă singure predicatul, ci numai ajută a-l forma cu alte nume, cu cari auxiliarul „a fi” nu se poate uni. Apoi Manliu dice la locul citat mai sus: „Tot ca verbul ajutător „a fi” se mai pot întrebuiță și verbele: a se face, a rămâne, a ședé, a se numi, a deveni, a se nașce ș. a. Eu numai cât am dat numitelor verbe numele, ce-l merită după funcțiunea lor.

Mai încolo dl Silași declară aserțiunea mea: „verbul ajutător congrueză adese-ori cu numărul numelui de predicat (pag. 118, § 87), de o necălitură bucureșceno-greacă și-mi înșiră niște exemple, cari se potrivesc (la cestionatul loc tocmai) ca nuca în părete. Dar în exemplele latinești: Athenae, clarissima urbs Graeciae fuit. Volsinii, oppidum Tuscorum opulentissimum, concrematum est fulmine. Corioli oppidum captum est; ș. a., unde este concordanța auxiliarului cu numărul numelui de predicat s'eu cu opozițiunea, încă s'unt necălituri bucureșceno-grece?

Relativ la punctul 2, d pe pag. 123 d. Silași afirmă, că obiectul direct se poate exprima printr'un verb în infinitiv at'ernător de ori-care alt verb (prin urmare dela toate verbele?!), nu numai dela verbele: pot, cutes, încep, continuu, învăț ș. a. Acesta aserțiune numai atunci poate fi primită de bani buni, când dsa va aduce exemple practice, în cari obiectele directe exprimate prin verbe în infinitiv dependente dela verbele: laud, cânt, scriu, merg, șed, iubesc, melupt, privesc și dela foarte multe altele.

Că espresiunea: „lupul învinge pe cănele” sună neromâneșce, acesta poate fi adev'erată în ținutul Clușului; în Țera-Oltului însă și în alte părți acea espresiune sună destul de româneșce.

Dl Recensent se plânge, că din definițiunea propozițiunii contrase (pag. 130, § 91) nime nu poate să se înțeleptescă, nici chiar dsa. Eu îl asigurăz însă, că școlarii mei îl vor dispensă de a se plânge în numele lor. Profesorul s'eu învățătorul, care din cestionata regulă, resp. definițiune și din nota de pe aceeași pagină nu se va pute înțelepti, căutând fireșce a se ține de buchea cărții, fără a mai completă s'eu a mai eschide ici colea câte ceva, prin urmare a formulă regula s'eu definițiunea după placul seu și după puterea intelectuală a școlarii sei, merită a fi pus în r'end cu aceia.

„Nu mai puțin neacurat se exprimă și acea (pentru ce nu aceea, fiind pronumele fără de substantiv?) (pag. 133, nu 138, cum stă în Familia!), că coordinațiunea s'eu unirea copulativă a propozițiunilor poate con-

stă din două séu mai multe propozițiuni simple, pe cât timp cea adversativă și causală trebuie să fie numai de câte două membre⁶, afirmă d. Silași. De vreme ce dsa nu mi-a pus înaintea ochilor nici un exemplu, care să-i illustreze aserțiunea și să-mi combată bătér una din cele două părți ale aserțiunii mele, trec peste acel punct din recenziune, fără a mai perde multă vreme.

Vorbind despre propozițiuni, d. Silași îmi impută, că me adoper a restringe libertatea românească-i (?!) în privința topiceii propozițiunilor prin regula de pe pag. 153, a. Eu însă, fără a perde mult timp la menționatul loc, rog pe ori-care bărbat competent a ceti numita regulă, incredințat fiind, că nu va da cuvintelor mele înțelesul, ce dsa a binevoit a li-l dá. Pe de altă parte însă spun atât dlui Silași cât și „omnibus diis maiorum gentium⁶, că nu numai în limba română, ci în ori-care altă limbă, pozițiunea naturală a propozițiunii interogative directe este în frunte. Dacă se pôte pune și în urmă, asta este pozițiune impusă. Una este a dice: „pare-ți bine, când te vorbesc de rău? Veni vei la mine, dacă-ți vei fi scris temele?“ și alta: „când te vorbesc de rău, pare-ți bine? Dacă-ți vei fi scris temele, veni-vei la mine? Unde este energia esprimată prin cea dintâie pozițiune a propozițiunii interogative directe?

D. Silași afirmă, că prepozițiunile românești cu acusativil se construiesc cu numele nearticulat, decât acesta de altcum n'are pe lângă sine vre-un atribut. Această aserțiune nu este absolut adevărată; pentru că prepozițiunile românești cu acusativil se construiesc cu numele nearticulate, numai când acestea nu se pronunță cu accent deosebit séu nu sânt deosebite de altele; s. e. n'am vădut pe n i m e n e a. Pe d e n s u l nu-l pot suferi. Dău înalță pe smeriții și pogoră pe îngâmfății. Dăme ține și protege patria și pe i m p e r a t u l, ș. a. Tot așa am voit eu în exemplul: „a dedă pe tinerimea să trăiească regulat“ să se esprime cuvântul „tinerimea“ cu accent deosebit, adevă cu aplomb.

„Nu toate semnele de interpunctiune arătă și tonul, în care se pronunță anumite feluri de propozițiuni (pag. 161, § 111)“, îmi contradice dl Silași. Mai înainte de toate l'aș întrebă, ore nu se pronunță fie-care cuvânt, care stă înaintea unui semn de interpunctiune cu un ton deosebit de al cuvântului premergător séu următor? Dintre gramaticii străini citez aci numai pe Dr. I. K. A. Heyse, care dice între altele: „Diese Satzzeichen sind theils Satztheilzeichen, theils z u g l e i c h Satztonzeichen, welche auch den Ton andeuten, in dem gewisse Satzarten gesprochen werden (pag. 132, secțiunea a treia, alin. 1)“. Dacă dl Heyse ar fi înțeles semnele de interpunctiune ca d. Silași, de sigur ar fi dis și densul cam: „sânt numai unele de aceste, pe cari mulți (dar nu toți!) le numesc și interpunctiuni de ton“.

Relativ la nota 2 pe pag. 172 d. Silași dice, că pe lângă prepozițiunile cu și pe se pot adauge și la, în ș. a și aduce exemplul: „la banii, ce mi i-ai dat, nu m'am atins“. Substantivul „banii“ din exemplul citat nu se articulează de dragul prepozițiunii la, ci de dragul atributului „acea“ subînțeles.

„Defectuose sânt și regulele sintactice, ce se pronun pe pag. 173, ales în ad. 2, p. e. călătoresc pe Dunăre, peșcii iubesc apa, ș. a. contradic regulele stabilite acolo“, dice d. Silași. Cetescă fie-cine regulele stabilite pe disa pagină cât de fugitiv, și eu cred, că nu se va uni cu cele afirmate de dsa. (Familia nr. 9, p. 103, col. 1, alin. 3). Pe acea pagină nici nu se află exemplele citate, necum să contradică regulele acolo stabilite.

Mai incolo d. Silași dice, că regulele puse pe 172, 2, 177, 2 și 3 și 181 nu-s fără excepțiuni. Pare, că eu am dis, că sânt fără excepțiune! Se vede foarte chiar din mai multe puncte ale recenziunii, că dsa n'a avut în vedere maxima latină: „nulla praecepta firma ac stabilia“ (séu străformată în latinitatea evului mediu: „nulla regula sine exceptione“).

Nu se dice, ce e drept, „la duminecă etc.“, dar se dice la Dumineca Florilor, la Dumineca mare, la Joia verde ș. a. și acesta am înțeles eu prin notița de pe pag. 174 jos.

Curiósă îmi pare și mie curiositatea dlui Silași provenită din regula de pe pag. 191, care sună: „la se întrebuintează la formarea dativului, când nu ne putem ajuta cu flesiunea, séu când voim a delătura multele forme flesionale, cari nu pré sună bine repetându-se des“. Pentru ce-i veni curiósă, n'a arătat cum se cade. Exemplul: variatio (non repitio!) delectat⁶ nu se potrivește de fel la disa reflexiune; pentru că eu am înțeles tautologia séu repetirea formelor flesionale, dar nu flesiunea însași.

D. Silași decără prepozițiunea dupre, după cum mi se pare mie, de francesă. Chiar francesă să fie, decât ea este des întrebuintată în limba noastră, putem să o folosim fără nici un scrupul. Dacă dsa a pus alătura în parentesă pe franțosescul d'après, cu asta n'a documentat încă originea lui „dupre“ dela „d'après“.

Că prepozițiunile între, p(r)e, și pe de-asupra nu pré răspund la întrebarea încătrău? n'a documentat dl Silași prin nici un exemplu. Deci regula mea de pe p. 199, ad. 1 rămâne nealterată.

Mai spun încă odată dlui Silași și tuturor de o credință cu dsa, că părerea aceea, că limba română este o fiică a limbei latine, adevă o copie de pe această, în ziua de astăzi nu mai este susținută de toți. Prepozițiunea românească spre nu este frământată, dospită și coptă din cea latină „super“. Până când în limba poporului român există urme nealterabile, cari adevăresc aserțiunea mea, eu nu voiu primi altă părere. Prin Tera-Oltului se aude: sâmbetă ispre duminecă, ispre séră ș. a. Aci s numai din n s'a putut naște; și prin urmare spre numai din in spre s'a născut. Afară de acesta relațiunile esprimate prin „super“ nu sânt identice cu cele esprimate prin „spre“, cari sânt cu mult mai numérose și mai diferite.

D. Silași îmi mai impută, că am întrebuintat pré multe adause și mai ales în partea prepozițiunilor. Eu nu-mi pot esprima mirarea, că dsa n'a putut ori n'a vrut să înțelgă, pentru ce eu am folosit atâtea adause și note. Dacă eu nu făceam acesta, dsale i eră absolut cu neputință a cită locurile din gramatica mea cu esactitate. De altfel subdivisiunea întrebuintată de mine nu e a mea, ci alui Carol Schmidt în gramatica latină citată mai înainte, unde se află pe câte o singură pagină 5—6 adause și 2—3 note, pag. 200 are 6 adause și 2 note. Subdivisiunea în alineate, adause și note contribue în mod foarte considerabil la lămurirea conșpectului. De tot rău ar fi, când eu aș fi făcut subdivisiunea numai în alineate și note, bună oră ca în gramatica latină alui Schultz citată mai înainte, unde o singură notă cuprinde aprópe o pagină întregă și vorbește despre diferite lucruri.

La multe ar mai fi de reflectat, mai ales în partea „usul prepozițiunilor“. Dar fiind că unele din punctele, la cari nu voiu a răspunde special, tind a completa cele dis de mine, și eu am răspuns la ele mai înainte în termenii generali; ieră altele sânt lipsite de orice înșemnătate, trec peste ele fără a mai face vorbă.

Terminând, repet mulțămirile mele esprimate la

inceputul acestui răspuns și rog pe d. Recensent a primi reflexiunile mele ca provenite dintr'o inimă sinceră și mulțumitoare și a nu privi într'ensele nici o neobiectivitate.

Nicolau Pilția.

Din cele auzite și vădute.

Cinci eram la număr, dnii: P. Rotariu redactor, învățătorii T. Lungu, E. Andreescu, N. Surdu, și — eu; cinci care duminecă la 1 octombrie pornirăm spre Ciacova, unde se ținea „Adunarea generală a reuniunii învățătorilor din diecesa Caransebeșului“.

Dela gara Jebel în voia cea mai bună un omnibus milos ne scutură pe drumul de țără, și pe pardosela orașului, peste care ici coala își aprinse Ddeu fanarele sale.

La „Rössel“ se întâlniră românii cunoscuți și necunoscuți; unii încă cu plantica roșie pe braț — insignie de arangeri. Povestiau între ei serioși și alții înveseliți, cum eșiră sambătă cu 30 trăsuri spre a întâmpina oșpeții, despre cari cu bună nădejde visau că o să fie mulți ca lăcustele unei veri.

Dar ce să veți? Un singur oșpe scobori din tren; și un singur om!

Tablou!

La adunarea ce se deschise înainte de miezăzi se prezentară peste tot, adecă din întreaga diecesă abia până la patru-șase învățători, sumă mai mică de ce fu la adunarea gener. a reuniunii învățătorilor din tractul Timișorii.

Ddeu! rea ispravă când învățământul poporal are așa puțini prieteni, mai rea e însă când chiar dăătorii tonului, adecă cei aleși dela senatul școlar și institutele învățământului mai înalt, nu învrednicesc astfel de întruniri prin doi trei reprezentanți a lor.

O interesare, și o mică activitate a lor în asta privință, nu ar strică nici einstei, nici sănătății lor, ba ar amuți gurile spurcate ce strigă, că Doamniile lor sunt pré comodi. Asta de-o parte, de alta și-ar îmbogăți conștiința cu o faptă nobilă, redicând prețul întrunirilor învățătoreșci, și stêrpind indolența ce prinde rădăcini puternice!

Dar destul, să amintesc poveștile ce sunau despre mărețul banchet, la care asistară și străini și unde între păhare și toaste de înfrățire națională, se continuă comedia dela Turnu-Severin...

Intercalez acesta dicere, fiind că o auzii dela ômeni cu inimă în pept, și nu în gât ori pe limbă.

Apropiându-se césul concertului, mica noastră caravană porni căleuzată prin întuneric și imală, către sala din grădina de petrecere, pentru a-ș asigura un loc. Ingrigirea fu tocmai la timp, publicul făcuse adevărat asalt năvălind în un număr cum a bună sémă nu s'a mai zărit pe acolo. Bieții arangeri cu tot zelul a aședă pe toți, pécătuiau scolând de pe scaune unele persoane onorabile, pentru a pune pe altele și mai onorabile!

Damele stăteau vorbind sêrbeșce, domni stăteau disputând ungureșce, însă mai de laudă eră ținuta neoășilor țărani ce încungiurau localul destul de spațios.

Numai târziu se puse ôre-care ordine, concertându-se după programa: 1) Cuvânt de deschidere, rostit prin dl Aureliu Drăgan. 2) „Stéua României“, compus

de Kárász, cântat de corul vocal din Cebza. 3) „Cântece magiare“ de Kovács, cântate de dna Isabela Mișcoviciu-Ferency. 4) „La ei darem la mano“ de F. Chopin, producțiune pe clavier de Mauritiu Cramer. 5) „Rëndunica“ de Cavadia, cântată de dl Nicolau Popoviciu. 6) „Junimea Parisiană“ esecutat de corul din Cebza. 7) „Rugăciunea“ de Grozescu, declamată de dșora Emilia Raț. 8) „Duet“ din Troubadour, cântat de dna Mișcoviciu-Ferency și dl N. Popoviciu. 9) „Magyar ábránd“ de Székely, pe clavier de Mauritiu Cramer. 10) „Cântece magiare“ și „Erlkönig“ de Schubert cântate de dl N. Popoviciu. 11) „Lucia de Lammermor“ de Donizetti, cântată de dómna Mișcoviciu-Ferency.

Cântecurile se acompaniară pe clavier prin dna Carolina Miloșitz.

Salutarea dlui Drăgan a fost bine rostită.

Producțiunea corului a fost demnă de aplauzele primite; ținuta voinicilor vrednică de făloșia noastră!

Sunt sate, sunt orașe cu învățători și preoți, ba și cu inteligență mai superiôră, dar trebuie să-ș mărturisescă sêrăcia, neputând stôrce nici măcar atâta zel cât se recere la susținerea unui chor vocal.

Deci onóre escepțiunilor! onóre țêranilor din Cebza, și-a preotului A. Bugarin care i conduce!

Declamarea dșorei a secerat complăcere și un huchet frumos. Asemenea și predarea abilă a tinêrului Cramer avu efect.

Părțile mai grele erau date la doi măiestri a artei. Dna Mișcoviciu-Ferency este profesor de cânt în Timișóra, domnul Popoviciu profesor de cânt în Caransebeș.

Musica italiană a duetului, adânc pătrunđetőrea comosiție a „Erlkönig“-ului, și pasionatele cântece magiare au fost interpreții de preț artistic.

Erau frumoșe. Musica farmecând îți apropiă emoțiuni pe care doră nici odată sufletul teu nu au cercat.

Așa ne-au adêmenit și pe noi musica străină, dar când resună „Rëndunica“ electrisat prin trup și suflet simțiai un estas ce-ți scotea câte o lacrimă în ochi.

Freneticele aplause, aclamările entusiaste și rechemările repetite, nu se pot povesti. Nici odată nu vedui atâtea mâni în mișcare, și atâtea guri ce strigau concertistul pe scenă. El apărú, cântând o altă piesă de salon, apoi vrând să se retragă aclamările resunară din nou, și el cântă doinic... doinic: „Sus la munte ninge ploie“.

Ca un element deslanțat erupseră ovațiunile ce fac cinste artistului, precum artistul face cinste națiunii sale.

Bogăția producțiunilor satisfăcú atât pe români, cât și pe străinii ce daseră un contingent considerabil.

Urmă apoi jocul.

Ardeleana rupse cale prin mulțimea ce nu șcicia în care parte să dea. Veniră apoi niște valse ce redicară nori întunecoși... nori de prav. Cei mai trecuți de iluzii apucară pe la bufetul de afară, lăsând tinerimea să sară înghițind la prav după dragul plumănilor.

S'a jucat și cadrul, și vi-o spun că n'a fost glumă a-ți susține locul. După el se traseră ciardase, șciți de acele a înfrățirii unde „zavelcele“ romăncuțelor fêlfăiau ca rochiile focóselor fiice a pusteii.

Nu-i așa că cuvântul „zavelcă, isabelcă și zabelgii“ ve este străin? Nici noi nu am dat de el în toți anii căți am trăit, dar acum ni se esplică, că este o parte din costumul național a damelor noastre.

Au trecut niște zile mari și mici de când portul țêranelor noastre a strebătut prin salóne de bal; în soaree și alte întruniri sociale. Cui nu-i tresăriă inima de

aste șciri, și cine nu premăria împreună cu raportorii jurnalelor acele ființe drăgălașe, cari lăpędându-se de luecul modern apăreau în simplul costum al femeilor țerance?!

Cine sē nu fie propagat acest gust unicul mod prin care se arētă strănilor inul, țesutul, brodăriile antice lucrute de sirguincioșă țerana fără Bazar, fără modele, singur numai cu instinctul frumoesului și-a talentului înăscut?!

Aveam adevērata sete a intēlni o asemenea incostumare, dar abia acum me favorā norocul ori nenorocul suprinđându-me cu de aceste.

Erau dame dela Lugoș, Caransebeș, Reșița, Bogșa și dela alte comune mai mici.

Nu găsi însē între tōte costumele unul care sē fie a unei comune sēu a unei provincie, nu unul de acel croi modest virginal cum au fetele, ori din acele pānzeturi fine a cāror brodării albe și negre sūnt de o tehnicā caracteristicā, care se publicā sub titlul de „Ungariche Hausindustrie“. Tot ce fu erau niște veșinte cu māneci largi, impistrite cu isloci „flinseln“ sciliciteoși; în loc de catrințe niște zavelgii turcești, grecești ori țigānești, fără brēu și cingătore — batjocurā viuā pe care vre-un dușman le-a introdus ca parte în costumul național.

Nu erā aci cămașa increțitā la grumaz, fodrul ce garnisezā așā pudic māneca, nu șurțul cu pui, precum nici brēul ce face sprintena romānā, „subțire ca trasā prin inel“.

Portul erā o adunăturā fantastā, fără gust ori pic de esteticā. Dela vēlul de pe capul nevestelor, pānā la ciorapul fetelor erā o grāmădire internaționalā, o mascheradā de țigancā cum găsești în carnaval prin reductele nōstre. O singurā excepțiā a fost dșōra Emilia Raț invetātōresā în Ghilad, acceptānd portul comunei ei, și āncā eliberāndu-l de niște ornamente superflue.

Vedeți așā dōmnelor și domnișōrelor! de vrem redicarea industriei de casā, sē luām portul unei provincii, ier nu cum zārirām pe cutare scenā teatralā. Ca femei mai culte, cu gust mai desvoltat, sē alegem ce e mai frumos și practic, ier nu ce e lueculos și fără folos, buniōrā cum sūnt sirmele de aur, și cusuturile cu fir, ce au imbogățit destui jidani pānā ce bietul tatā de familie au ajuns la sapā de lemn.

Sē nu inventām ornamente noi de atlas și catifea, aste stērnesc poște de emulare la țerane sēu de nu asta apoi nesmintit le supērā cu injosire. Se adoptām costumul lor punēnd în locul colorilor prē vii, brodării și dantele cāci cred cā aste s'au propus în pensionatul ori institutul unde am crescut. Se invetām țeranele a cōse regulat, a spēlā curat, și nu cum am vēdut în unele locuri cu pāraie, unde camașele erau cenușe. Sē le desvētām și sē ne dedām a vorbi frumos... ințeleg romānește. Ietā necesitāțile timpului, ietā ce ar redicā femeia romānā.

Nu cochetāri cu limba, nu afectāri cu portul, ele sūnt remāșițe scumpe pe care sē nu le necinstēscā romānul. Sē fim cu limbā și suflet romāni, ier cu portul de nu pricepem, mai bine sē nu pēcātuim seducānd, și pe alți nevinovați pe calea rātēcirii!

Despre continuarea ședințelor șcui cā nici o disertatiune nu s'a cetit, din causā cā nu s'a insinuat nime!

Afātā din cele vēdute, auzite și gândite în Ciacova!

Emilia Lungu.

A a d o r m i t!

S'a jucat mult viala copilītā. A alergat pe cāmpul verde, a prins fluturi și a cules flori. În urmă s'a ostenit ș-a adormit.

Ietā situațiunea ce înfățișezā ilustrațiunea din nrl prezinte.

I. H.

C e e n o u ?

Hymen. *Dra Elena Georgina Pop*, ficia dlui George Pop proprietar în Băsești în Selagiu, și dl *Francisc Hossu Longin* avocat în Deva, la 12 octombrie vor serbā cununia lor în Băsești. — *Dl dr. Iosif Rednic*, medic municipal în Oradea-mare la 3 octombrie s'a cununat cu domnișōra *Ida Cioca* în Seleuș de lângă Oradea-mare. — *Dl Emanuel Cristea Manea*, proprietar mare în Romānia, la 10 septembrie ș-a ținut cununia cu dșōra *Ana Tabacar* ficia dlui Antoniu Tabacar comerciant și proprietar mare în Bucovina; nunta, după datinā vechie romānā, durā trei zile și a patra zi pārechea nōuā cu oșpeți mulți din Romānia plecā la Botușeni, unde serbarea se sfērși cu un bal mare, precedat de așā numita „petelā“. — *Dl George Beresit* și domnișōra *Olimpia Botosiu* se vor cununā la 8 oct. în Latiunaș în Bānat.

✕ **Școlā romānā de fete în Oradea-mare.** Societatea pentru crearea unui fond spre a înființā o școlā romānā de fete în Oradea-mare va ține adunarea sa generalā la 6 noiembrie după mieđādi la 3 ore în Oradea-mare. Se sperā, cā tot atunci se va arangiā și o petrecere de joc, (dupā un-spre-dece ani prima.) în folosul fondului acelei școle.

✕ **Viētā socialā romānā în Bucovina.** Corespundēntele nostru din Cernāți ne scrie, cā Societatea academicā „Junimea“ de acolo a arangiat la 29 august o seratā la Rādăuți în folosul Societății „Dragoș“ din satul Voloveț. Societate înființatā de sātēni de acolo spre a creā un fond pentru ajutorarea bāieților sārāci din școlā comunalā localā. Serata a avut un succes complet. O lunā mai tārđiu, la 21 septembrie, tot societatea „Junimea“ arangiā la Suceva un bal splendid în folosul studenților romāni sārāci din clasele romāne paralele din gimnasiul Sucevean. Balul a reeșit escelent, cāci s'a adunat mai tōte notabilitāțile din Suceva, cāt și tōtā inteligința și nobilimea romānā din pregiurul Sucevei. Peste 20 de dame s'au presintat în costum național. Venitul curat s'a urcat peste 800 fl. Asemene venit nu s'a mai scos la un bal în Bucovina.

Cālindarul sēptēmānei.

ȶiua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sērbătorile.	Sōrele rosate	Sōrele apune
Duminecā	26	8	† Adorm. S. J. Ev.	6 12	5 21
Luni	27	9	M. Calistrat.	6 14	5 19
Mārți	28	10	Cuv. Chiriae.	6 16	5 17
Mercuri	29	11	M. Gregorie.	6 18	5 14
Joi	30	12	C. Chariton.	6 20	5 12
Vineri	1	13	Apost. Anania.	6 21	5 10
Sāmbetā	2	14	M. Ciprian.	6 23	5 9

✕ **Avis!** Treiluniul jul.—sept. se incheie cu nr. prezinte. Rugām pe aceia, a cāror abonamente espirā cu acest numēr, sē binevoiescā a le rennoi de timpuriu; ier cei ce nu mai vor sē fie abonați, sūnt rugați a ne innapoiā nrl viitor, ca sē-i ștergem din registrul abonanților.

Proprietar, redactor respundător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principalā nr. 274.